

spranjskih žrtava. Građevno se nije mnogo toga ni promijenilo, nu ipak dosta, te se osjeća, da su drugi ljudi drugoga doba tu prolazili. Slika — vlasništvo g. M. pl. Kiepacha u Samoboru, — naslikana je god. 1846., a naslikao ju je slikar J. Stroberger, koji je novijoj generaciji sasvim nepoznat.

To je bio Gornji grad Zagreb, u kom je još dobrano gospodovao njemački jezik: Wagner, Silberarbeiter imao je svoju radnju u Rakovčevoj kući; u susjednoj, gdje se na uglu još vidi tobožnji kip Matije Gubca, bila je trgovina Jos. Horvatha: Manufactur Waren Lager. Nad njegovim je dućanom između prozora naslikana slika biskupa sveca, a rasvjetu je Zagrepčanima podavala petrolejska lampa nad Gupčevim kipom. Banski je dvor imao troja velika vrata. Ona vrata u Kazališnoj ulici mogu se i danas opaziti, dok su vrata na lijevoj strani pročelja na Markovom trgu sasvim uklonjena i zamijenjena prozorom. Crno-žuto oličene stražarnice stoje uz glavna vrata, koja i danas postoje. U zgradu do banske palače vodila su u prizemlju vrata, do kojih se dolazilo stepenicama; očito su tu bile uredske prostorije. Crkva se sv. Marka još nije »restaurirala«, i još tada nije bila dobila ono

užasno neukusno šarenilo krova, koje već gotovo pet decenija nagrđuje crkvu tako, da se ta grdoba više i ne zapaža. Još ima crkva svoje male iskonske prozore, svoj mali zabat nad južnim ulazom, a na desno od toga ulaza, koji je samo čudom nekim spašen, smještena je gore na desno sunčana ura.

Već su sigurno veoma rijetki prolaznici Markovog trga, koji su još vidjeli pred crkvom, gotovo usred trga kip Marijin. Taj je kip podigao gradski senator Ivan Hycinthi, tamo u XVIII. stoljeću, a kad je početkom XIX. stoljeća bio zapušten, dao ga je župnik dr. Josip Karvančić ponajviše darovima zagrebačkih Nijemaca opraviti, nu god. 1869. bude odstranjen, kad se očekivalo dolazak Franje Josipa! Pozlaćeni kip Marijin stajao je na ovisokom stupu, a na podnožju stupa bili su kipovi sv. Josipa, Ivana Nepomuka, Ivana Evangjeliste i Ivana Krstitelja. Na bogato izdjanom podnošku bio je isklesan hrvatski grb. Taj je lijepi stup netragom iščeznuo: sva je sreća, da se od njega sačuvala dobra fotografija i Hühnova litografija. Čini se, da je taj stup stajao tamo, gdje se kasnije i sada nalazi ono kamenje navodno iz podnožja Gupčeva prestolja...

Gjuro Szabó.

BOJADISANJE DRVENIH PREDMETA NA CRNO

U prijašnje vrijeme bilo je u slavonskim kućarima (kiljeri) mnogo predmeta, koje su bili izradili čobani kod svinja, goveda, ovaca ili koza. Ti predmeti bili su za ukras ili za praktičnu upotrebu. Plandujući u šumi ili polju kod marve, da se ne dužočase, rezucali bi preslice, raspinjače, kepcije, dvojnice, britvenice, držala za igle kačkalice i stotine što sitnijih što većih stvari, za svoje seke ili za svoje djevojke.

Mnoge od tih drvenih predmeta, kad bi izgadili, bojadisi bi crno, cijele ili djelomično, a na tom crnom polju urezali bi biljeve ili geometrijske ornamente, da se na crnom polju bolje istaknu.

U Nijemcima (kotar Vinkovci) pripovijedao mi je jedan starac kako je on pred kojih 50—60 godina bojadisao preljice na crno. Kad je preljicu glatko izradio, odrezao je u šikari ili živici ljeskov (*Corylus avellana*) ili žestilov štap i ostavio ga da provene, a onda ga je rascijepao na četvero. Tako raskoljenu ljeskovinu ili žestilovinu šarač-rezbar je zapalio i goruću pritisnuo na hladnu sjekiru ili ravnik, gdje je ostala kao četvorka crna rosna mrlja, koju bi prstom sa željeza prenio i razmazao na glatku površinu preljice. Dakako, da takovo bojadi-

sanje traje vrlo dugo, ali tim našim pučkim umjetnicima šaračima i rezbarima nije bilo do žurbe: kad bude — bit će gotovo. Kad je dakle predmet ocrnjen, pali se orahova jezgra i masnim orahovim ugljenom se namaže, a da se boja što bolje zasjaji.

Sigurnom rukom, ostrim šaračkim nožićem i dobrim ukusom stvarali su onako lijepe preslice, kutije, stalke za ogledala i koje-kakove druge predmete, koji su služili za ukras ili za potrebu bilo muškima, dajbudi ženskima, više mladima nego starima.

Neki stari Privlačanin (kotar vinkovački) kazivao mi je drugi način, kako je drvo bojadisao na crno. Uzeo je kadionicu (neku vrstu gljive ili gube sa drveta), kojom se kade pčele i zapalio ju da pougljeni. Taj ugljen bi stavio u posudu, polio vodom i gustom kašom te smjese mazao je drvo, da bude crno.

Prednost prvog i drugog primjera za crno bojadisanje raznih ploha na drvetu je ta, što boja ne zalazi duboko u pore drveta, pa su urezi bijeli, jer je i drvo, koje su prije a i sada naši slavonski čobani upotrebljavaju, kljenovina, vrba i topola.

Marijan Markovac